

การขยายตัวของชุมชนในเขตคลองรังสิต

สุวัฒนา ธาดานิติ

ในปัจจุบันการตั้งถิ่นฐานประชากรย่านคลองรังสิตกระจายอยู่ในเขต 4 อำเภอของจังหวัดปทุมธานี ได้แก่ อำเภอธัญบุรี คลองหลวง หนองเสือ และลำลูกกา คิดเป็นพื้นที่ ทั้งหมด 579,277 ไร่ หรือประมาณ 3 ใน 4 ของจังหวัด ประกอบด้วย 27 ตำบล 320 หมู่บ้าน และ 8 สุขาภิบาล มีประชากร (ปี พ.ศ. 2537) 331,963 คน รวมทั้งจังหวัดปทุมธานีจะมีประชากร 511,448 คน คลองรังสิตซึ่งเป็นคลองสายหลักของพื้นที่ขุดเมื่อปี พ.ศ. 2433 โดยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดฯ ให้ขุดขึ้นเป็นเส้นทางจากริมแม่น้ำเจ้าพระยาตรงบริเวณบ้านใหม่ ปทุมธานี ตรงไปทางทิศตะวันออกจนไปจดเขตนครนายกโดยมีพระบรมวงศ์เธอพระองค์เจ้าสายสนิทวงศ์ทรงเป็นประธานในการขุด และได้ทรงพระราชทานนามว่า “คลองรังสิตประยูรศักดิ์” แต่ชาวบ้านนิยมเรียกสั้นๆ ว่า “คลองรังสิต” พร้อมกันนั้นได้ทรงให้ขุดคลองซอยตัดกับคลองรังสิตทุกช่วงความยาว 60 เส้น (1 เส้น = 40 เมตร) รวมจำนวนทั้งสิ้น 17 คลอง โดยเรียกชื่อคลองซอยดังกล่าวตามลำดับชื่อคลอง 1 ถึง คลอง 17 จนปัจจุบันเช่นกัน

รังสิตในวันนี้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมาก และมีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะเห็นได้ทั้งในภาพรวมระดับจังหวัดและในตัวของพื้นที่รังสิตเอง พระราชประสงค์ของพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 ก็คือต้องการให้น้ำที่ไหลลงมาจากภูเขาบรรทัดผ่านแม่น้ำนครนายกมาลงคลองรังสิต และกระจายออกไปหล่อเลี้ยงพื้นที่ให้อุดมสมบูรณ์ รังสิตจึงเป็นอู่ข้าวอู่น้ำของประเทศเป็นเวลายาวนานนับร้อยปี แต่โฉมหน้าใหม่ของรังสิตเปลี่ยนไปเกือบจะสิ้นเชิง เพราะในปัจจุบันพื้นที่ได้ถูกพัฒนาในเชิงเศรษฐกิจการเมืองอย่างเข้มข้น

ลักษณะการเปลี่ยนแปลง

การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในพื้นที่รังสิตอาจพิจารณาได้จากลักษณะดังต่อไปนี้

1. จำนวนประชากร

ประชากรของจังหวัดปทุมธานีในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา คือตั้งแต่ พ.ศ. 2527-2537 มีการเพิ่มสูงถึงร้อยละ 39.45 คือจาก 366,767 คน เป็น 511,448 คน เมื่อพิจารณาเป็นรายอำเภอ จะเห็นว่านอกเหนือจากอำเภอเมือง อำเภอย่านเขตคลองรังสิตทั้งหมดจะมีปริมาณการเพิ่มสูง และ 3 ใน 4 อำเภอเพิ่มสูงกว่าค่าเฉลี่ยของจังหวัด ซึ่งได้แก่ อำเภอลำลูกกา (63.38%) ธัญบุรี (49.58%) คลองหลวง (44.90%) ส่วนอำเภอหนองเสือซึ่งอยู่ห่างจากกรุงเทพฯ และอำเภอเมืองมากที่สุดมีอัตราการเพิ่มประชากรร้อยละ 21.46 (ดูตาราง 1) จึงกล่าวได้ว่าการเพิ่มประชากรหรือการขยายตัวของชุมชนในพื้นที่คลองรังสิตส่งผลต่อการเพิ่มจำนวนประชากรของจังหวัดปทุมธานี

ตารางที่ 1 ข้อมูลจำนวนประชากร จังหวัดปทุมธานี ปี 2527 - 2537

อำเภอ/ท.ค.	2527	2528	2529	2530	2531	2532	2533	2534	2535	2536	2537	การเปลี่ยนแปลง ประชากรช่วง 10 ปี (ปี 2527 กับ ปี 2537)	อัตราการเปลี่ยนแปลงปี ประชากร ปี 2527 กับ ปี 2537 (%)	ค่าเฉลี่ยการเปลี่ยนแปลง ประชากรจาก ค.ศ. (ค.ค.)
อ.สามโคก	31,586	32,874	33,909	34,341	34,815	35,063	35,201	35,393	37,118	37,507	37,794	6,198	19.62	619.80
อ.หนองเสือ	34,895	36,142	37,491	38,392	39,486	39,684	40,047	40,490	41,274	41,784	42,383	7,488	21.46	748.80
อ.สามเภา	36,363	37,555	38,237	38,567	38,938	38,795	38,868	39,250	38,872	39,521	39,925	3,562	9.80	356.20
อ.คลองหลวง	62,952	66,153	72,915	72,180	76,180	77,479	79,788	82,080	84,292	87,550	91,215	28,263	44.90	2,826.30
อ.ห้วยมุ่น	62,670	68,795	70,193	75,679	79,964	81,130	83,029	84,916	89,280	90,872	93,739	31,069	49.58	3,106.90
อ.ลำลูกกา	64,025	67,118	79,553	73,158	78,842	80,680	84,311	89,235	93,508	98,974	104,606	40,581	63.38	4,058.10
อ.เมือง	74,266	76,076	79,553	82,876	87,294	72,884	75,175	94,604	100,242	103,878	101,786	27,520	37.06	2,752.00
รวม	356,767	384,713	402,080	413,193	433,409	425,755	436,419	465,969	484,586	500,085	511,448	144,681	39.45	14,468.10

2. การใช้ที่ดิน

การใช้ที่ดินเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญถึงการเปลี่ยนแปลงลักษณะชุมชนในย่านคลองรังสิต โดยภาพรวมแล้วชุมชนรังสิตกำลังเปลี่ยนจากชุมชนเกษตรหรือชุมชนชนบทสู่ชุมชนเมือง เป็นการเปลี่ยนลักษณะบนพื้นที่จากการไหลบ่าของประชากรเมืองในรูปแบบการใช้ที่ดินที่เป็นการบุกกรุกของเมือง (Urban area) เข้าแทนที่ชนบท (Rural area) เกิดขบวนการการเปลี่ยนแปลงเป็นเมือง (Urbanization) อย่างรวดเร็วในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา จากตารางแสดงการใช้ที่ดินของจังหวัดปทุมธานี (ตารางที่ 2) ชี้ให้เห็นถึงการลดลงของพื้นที่เกษตรโดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่นา โดยลดลงจากร้อยละ 83 ในปี พ.ศ.2524 เหลือร้อยละ 54.7 ในปี พ.ศ.2531 และการเพิ่มขึ้นของการใช้ที่ดินเมือง (Urban Landuse) จากร้อยละ 17.0 เป็น 24.8 ในช่วงเวลาเดียวกันซึ่งคิดเป็นขนาดพื้นที่เพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก 161,659 ไร่ ในปี พ.ศ.2524 เป็น 236,945 ไร่ ในปี พ.ศ.2531 กล่าวโดยสรุปแล้วพื้นที่ย่านคลองรังสิตเปลี่ยนแปลงจากการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรมเป็นการใช้เพื่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจอื่น เช่น ที่อยู่อาศัยในลักษณะบ้านจัดสรร ย่านการค้า และอุตสาหกรรม นอกจากนี้แล้วแม้แต่การทำเกษตรกรรมก็เปลี่ยนรูปแบบเป็นการเกษตรบนที่ดินจัดสรรที่เรียกว่าสวนเกษตร ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้การใช้ที่ดินสวนผลไม้เพิ่มขึ้น

3. โครงการทางเศรษฐกิจของจังหวัด

จากรายงานของกองบัญชาประชาชนติ สำนักงานคณะกรรมการการพัฒนากิจการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ปรากฏว่าในปี พ.ศ. 2531 จังหวัดปทุมธานีมีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเท่ากับ 9,183.2 ล้านบาท (ราคาคงที่ปี พ.ศ.2515) คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.56 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภาคกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีอัตราการเปลี่ยนแปลงของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดในช่วงปี พ.ศ. 2526-2531 เฉลี่ยร้อยละ 6.42 ต่อปี

เมื่อพิจารณาถึงโครงสร้างทางเศรษฐกิจรายสาขาการผลิต จะพบว่าการผลิตสาขาอุตสาหกรรมมีมูลค่าสูงสุดคือ 4,783.4 ล้านบาท คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 42.03 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด รองลงมาได้แก่สาขาการค้าส่งและค้าปลีก สาขาไฟฟ้า ประปา และสาขาเกษตรกรรม คิดเป็นร้อยละ 15.56, 8.20 และ 8.11 ตามลำดับ ทำให้เห็นได้ว่าสาขาการผลิตภาคนอกเกษตรมีความสำคัญต่อโครงสร้างทางเศรษฐกิจของจังหวัด ซึ่งมีพื้นที่ส่วนใหญ่โดยรอบคลองรังสิตและโครงข่าย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่เขตคลองรังสิต

ปัจจัยหรือสาเหตุสำคัญที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงย่านคลองรังสิตได้แก่

1. ที่ตั้ง รังสิตเป็นพื้นที่ต่อเนื่องกับกรุงเทพมหานครในด้านเหนือโดยตรง จังหวัดปทุมธานีในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้รับการกำหนดให้เป็นจังหวัดหนึ่งในภาคกรุงเทพมหานคร (BMR.) กล่าวคือเป็นจังหวัดในปริมณฑล จึงเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวและการเจริญ

ตารางที่ 2 การใช้ที่ดินของจังหวัดปทุมธานี

	2524	2527	2529	2531
เนื้อที่ (ไร่)				
เนื้อที่ทั้งหมด	953660	953660	953660	953660
เนื้อที่เกษตร	792001	783589	765051	716715
ที่อยู่อาศัย	13906	14508	18282	14442
นา	699084	693351	603407	521539
ไร่	1788	1146	690	3691
ไม้ผล	41703	47564	124343	141187
ผักและไม้ดอก	11791	12116	8155	5957
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	81	0	0	16844
ที่รกร้าง	1637	5408	2433	2849
อื่นๆ	22011	9496	7741	10206
อื่นๆนอกการเกษตร	161659	170071	188609	236945
สัดส่วน (%)				
เนื้อที่ทั้งหมด	100.0	100.0	100.0	100.0
เนื้อที่เกษตร	83.0	82.2	80.2	75.2
ที่อยู่อาศัย	1.5	1.5	1.9	1.5
นา	73.3	72.7	63.3	54.7
ไร่	0.2	0.1	0.1	0.4
ไม้ผล	4.4	5.0	13.0	14.8
ผักและไม้ดอก	1.2	1.3	0.9	0.6
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	0.0	0.0	0.0	1.8
ที่รกร้าง	0.2	0.6	0.3	0.3
อื่นๆ	2.3	1.0	0.8	1.1
อื่นๆนอกการเกษตร	17.0	17.8	19.8	24.8

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

เติบโตของชุมชนเมือง (Urban Growth) จากกรุงเทพฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรองรับในด้านที่อยู่อาศัยและอุตสาหกรรม

2. การคมนาคม รางลิตมีเส้นทางคมนาคมติดต่อกับกรุงเทพฯ และเชื่อมโยงกับพื้นที่โดยรอบอย่างสะดวกยิ่ง จึงส่งผลให้เกิดการลงทุนในด้านธุรกิจต่างๆ รวมถึงการค้า อุตสาหกรรม และที่อยู่อาศัย

ทางหลวงสายสำคัญมีดังนี้²

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 ผ่านพื้นที่ตอนกลางของจังหวัดเชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานคร จังหวัดในภาคกลาง ภาคเหนือ รวมทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 304 เริ่มจากรังสิต ผ่านอำเภอธัญบุรีไปเชื่อมต่อกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 33 ที่จังหวัดนครนายก

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 306 เริ่มจากรังสิตไปยังอำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 303 เริ่มจากทางแยกติวานนท์ข้ามแม่น้ำเจ้าพระยาที่สะพานนนทบุรี ไปสิ้นสุดที่สี่แยกปทุมธานี

ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 346 เป็นเส้นทางที่เชื่อมพื้นที่ทางตะวันตกกับจังหวัดปทุมธานี และกรุงเทพมหานครอีกเส้นทางหนึ่ง โดยเริ่มจากแยกทางหลวงหมายเลข 306 ข้าม แม่น้ำเจ้าพระยาที่สะพานปทุมธานี ผ่านจังหวัดปทุมธานี และอำเภอลาดหลุมแก้วไปยังอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม แล้วไปเชื่อมต่อกับจังหวัดกาญจนบุรี

ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3111 เริ่มจากตัวเมืองปทุมธานีไปยังอำเภอสสามโคก สามารถต่อไปยังอำเภอเสนา และพื้นที่ด้านเหนือฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยาได้

ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3214 เริ่มจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 เชื่อมอำเภอคลองหลวงและอำเภอนองเสือเข้าด้วยกัน

นอกจากนี้ยังมีทางหลวงจังหวัด และทางหลวงท้องถิ่นอีกหลายสายที่เชื่อมโยงชุมชนต่างๆ เข้าด้วยกัน ทำให้การเดินทางติดต่อเป็นไปอย่างสะดวก

จะเห็นได้ว่า รางลิตมีความพร้อมในเรื่องของสิ่งอำนวยความสะดวกในการคมนาคมขนส่ง ตลอดจนสาธารณูปการที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานอื่น ๆ นับเป็นปัจจัยสำคัญต่อการเจริญเติบโตและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ สามารถดึงดูดนักลงทุนให้เข้ามาลงทุนในพื้นที่ ทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนทั้งในด้านพื้นที่และจำนวนประชากร

3. ราคาที่ดิน เมื่อพิจารณาที่ดินในจังหวัดปทุมธานีเปรียบเทียบกับกรุงเทพฯ และปริมณฑล ปรากฏว่าตั้งแต่ปี พ.ศ.2530 เป็นต้นมา ราคาเฉลี่ยที่ดินในเขตกรุงเทพฯ ปริมณฑล ได้มีการปรับตัวสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการเก็งกำไรจากการค้าที่ดินกันอย่างแพร่หลาย ซึ่งผลจากการปรับตัวสูงขึ้นของราคาที่ดินนี้นับเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของการใช้ประโยชน์ที่ดินอย่างเห็นได้ชัดเจน แม้ว่าโดยเปรียบเทียบแล้วราคาที่ดินในจังหวัดปทุมธานียังมีราคาต่ำกว่ากรุงเทพฯ และจังหวัดปริมณฑลอื่น ๆ ก็ตาม (ตาราง

ที่ 3) แต่ราคาประเมินในเขตตัวเมืองและชุมชนของจังหวัดปทุมธานีก็ตกถึงตารางวาละ 35,000 บาท ซึ่งเป็นราคาที่ปรับตัวสูงขึ้นมาก จากช่วงก่อนปี พ.ศ. 2530 จากผลของการปรับตัวสูงขึ้นของราคาที่ดินนี้ ทำให้รูปแบบการใช้ประโยชน์ของที่ดินเปลี่ยนแปลงไป ซึ่งจะเห็นได้ว่าพื้นที่เกษตรได้ถูกลดลงจาก 80.22 เปอร์เซ็นต์ของพื้นที่ทั้งจังหวัดในปี พ.ศ. 2539 เหลือเป็น 75.15 เปอร์เซ็นต์ ในปี 2531 ส่งผลให้พื้นที่ที่เหลือสำหรับการใช้เป็นที่อยู่อาศัยและที่ตั้งโรงงานเพิ่มจาก 19.78 เปอร์เซ็นต์ ในปี พ.ศ.2529 เป็น 24.85 เปอร์เซ็นต์ ในปี พ.ศ.2531 แสดงให้เห็นว่าการปรับตัวสูงขึ้นของราคาที่ดินในราวปี พ.ศ.2530 นั้น ได้มีผลทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการเกษตรไปเป็นการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัย และที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมมากขึ้น พื้นที่เกษตรที่ถูกลดจำนวนลงมากที่สุดได้แก่ ที่นาซึ่งลดลงจาก 63.27 เปอร์เซ็นต์เหลือเพียง 54.69 เปอร์เซ็นต์ ในช่วงเวลาเพียง 2-3 ปี ดังกล่าว ทั้งนี้คงเป็นเพราะว่ารายได้ที่ได้จากการปลูกข้าวในจังหวัดปทุมธานี แม้จะปลูกได้ปีละหลายๆ ครั้ง ก็ยังไม่คุ้มเท่ากับการขายที่ดินไปเพื่อใช้ประโยชน์ในการตั้งโรงงานและบ้านพักอาศัย อย่างไรก็ตาม พื้นที่ที่ใช้ทำสวน ทำไร่ในช่วงเวลาดังกล่าวได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากผลผลิตมีราคาดีกว่า เช่น การทำสวนส้ม และมะม่วง เป็นต้น³

ตารางที่ 3 ราคาประเมินสูงสุดของที่ดินในกรุงเทพฯ และปริมณฑล ปี 2535

จังหวัด	ราคา(บาท/ตารางวา)	
	เขตเมือง*	นอกเขตเมือง
กรุงเทพฯ	500,000	-
นครปฐม	90,000	17,500
นนทบุรี	80,000	25,000
ปทุมธานี	45,000	15,000
สมุทรปราการ	120,000	60,000
สมุทรสาคร	55,000	20,000

ที่มา : กรมที่ดิน กระทรวงมหาดไทย

*เขตเมือง หมายถึง เขตเทศบาลและสุขาภิบาล

ตารางที่ 4 แสดงพื้นที่ขออนุญาตจัดสรรที่ดินเอกชน จ.ปทุมธานี (ไร่) พ.ศ.2533 - 2537

อำเภอปี	2533	2534	2535	2536	2537	รวม
อ.เมือง	92.52	460.47	1,077.89	505.64	215.09	2351.61
อ.ธัญบุรี	509.77	697.25	1,632.91	253.19	1,112.98	4206.10
อ.ลำลูกกา	178.46	591.31	1632.91	470.06	350.93	2149.70
อ.คลองหลวง	8.48	214.11	558.96	53.94	1540.61	2041.00
อ.หนองเสือ	-	-	223.86	135.00	358.04	1006.68
อ.ลาดหลุมแก้ว	-	-	205.23	61.36	377.64	644.23
อ.สามโคก	146.87	162.90	897.50	24.66	123.08	1355.00
รวม	936.09	2126.03	5109.99	1503.84	4078.36	13754.31

ตารางที่ 5 จำนวนผู้ขออนุญาตจัดสรรที่ดินเอกชน จ.ปทุมธานี (ราย) พ.ศ.2533 - 2537

อำเภอ/ปี	2533	2534	2535	2536	2537	รวม
อ.เมือง	7	13	16	7	10	53
อ.ธัญบุรี	5	10	15	3	20	53
อ.ลำลูกกา	3	11	10	13	13	50
อ.คลองหลวง	1	3	9	2	15	30
อ.หนองเสือ	-	-	6	1	5	12
อ.ลาดหลุมแก้ว	-	-	3	2	3	8
อ.สามโคก	1	1	3	2	2	9
รวม	17	38	62	30	68	215

การขยายตัวของชุมชน

ชุมชนคลองรังสิตมีการขยายตัวและเปลี่ยนแปลงทำให้สามารถแบ่งออกเป็นประเภทดังนี้

1. ชุมชนเดิม แบ่งย่อยออกได้เป็น

ชุมชนชานา

ชุมชนชาวสวน

ชุมชนบริการ (ค้าขาย)

ชุมชนบุกรุก

2. ชุมชนใหม่ แบ่งออกเป็น

ชุมชนบ้านจัดสรร

ชุมชนอุตสาหกรรม

ชุมชนบริการ (ค้าขาย - พาณิชยกรรม) และชุมชนผู้ใช้บริการ

ชุมชนบุกรุก

ในลักษณะการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่รังสิตในปัจจุบัน ชุมชนเดิมซึ่งประกอบด้วยเกษตรกร เป็นส่วนใหญ่ คือ ชาวนา ชาวไร่ ชาวสวน และผู้ที่เกี่ยวข้องให้การบริการต่อเกษตรกรโดยรอบ ซึ่งได้แก่ชุมชนค้าขายตามตลาดริมน้ำต่างๆ กำลังเปลี่ยนไปทั้งในด้านของจำนวน คือการโยกย้ายออกนอกพื้นที่และการเปลี่ยนอาชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนอาชีพของเกษตรกรดั้งเดิม ส่วนชุมชนบุกรุกดั้งเดิมนั้นได้แก่ผู้ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ริมคลองรังสิต ซึ่งอยู่ในการดูแลรับผิดชอบของกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ชุมชนเดิมทุกประเภทดังที่ได้กล่าวมานี้กำลังถูกแทนที่ด้วยชุมชนใหม่ ซึ่งเข้ามาเป็นชุมชนชาวรังสิต จากการลงทุนของนักพัฒนาที่อยู่อาศัยและการลงทุนด้านอุตสาหกรรมโรงงานต่างๆ ทำให้เกิดชุมชนบริการซึ่งมีขนาดและระดับตั้งแต่การบริการชุมชนบ้านจัดสรรจนถึงการบริการชุมชนระดับจังหวัดและภูมิภาค ชุมชนบริการขนาดใหญ่ทำให้เกิดชุมชนลักษณะพิเศษ แบ่งออกเป็นชุมชน(เฉพาะ)กลางวัน ได้แก่ ลูกค้าของศูนย์การค้าใหญ่ (เช่น พิวเจอร์พาร์ค, เซียร์สตรีท, และเมอริคิงส์ เป็นต้น) และชุมชน (เฉพาะ) กลางคืน ที่สำคัญได้แก่ การมาชุมนุมกันของขบวนรถสองแถว-สิบล้อ ที่ทยอยกันเข้าสู่ "ตลาดสี่มุมเมือง" ซึ่งเป็นตลาดผักและผลไม้ที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของกรุงเทพฯ ตั้งแต่สองทุ่ม-สามทุ่มเป็นต้นไป การเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ทำให้บางพื้นที่บางบริเวณของรังสิตกลายเป็นชุมชนบุกรุกในลักษณะชุมชนแออัด เนื่องจากเกิดความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากทั้งในภาคอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรม

บทสรุป

ชุมชนใหม่ของรังสิตกำลังจะเกิดขึ้นอีกเป็นจำนวนมาก อันเนื่องมาจากการพัฒนาที่อยู่อาศัยของเอกชน และการลงทุนด้านสาธารณูปโภคจากฝ่ายรัฐ ส่งผลโดยตรงต่อการลงทุนเชิง

พาณิชย์กรรมและธุรกิจอื่นๆ บริเวณโดยรอบ และแม้ว่าการลงทุนในย่านรังสิตจะมีมากมายแล้วก็ตาม แต่พื้นที่ย่านคลองรังสิตยังไม่อิ่มตัว เพราะยังมีโครงการพัฒนาสาธารณูปโภคอีกหลายโครงการที่จะเป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้รังสิตมีศักยภาพน่าลงทุนมากขึ้นไปอีก ทำให้เกิดการขยายตัวของชุมชนใหม่อย่างไม่หยุดยั้ง โครงการที่สำคัญอย่างยิ่งในขณะนี้คือ โครงการถนนวงแหวนรอบนอก ซึ่งมีความหมายไม่เพียงเฉพาะการลดความแออัดด้านการจราจรของรังสิตเท่านั้น หากแต่จะเป็นถนนที่เปิดหน้าดิน ซึ่งปัจจุบันยังเป็นทุ่งกว้างใหญ่รอการพัฒนา แนวโน้มที่ชัดเจนของพื้นที่บริเวณคลองรังสิตในไม่ช้าจะพลิกโฉมหน้าใหม่เป็นเมืองขนาดใหญ่ที่มีความสมบูรณ์แบบในตัวเองไม่ใช่เป็นเพียงส่วนหนึ่งของการขยายตัวของกรุงเทพฯ ดังเช่นที่เคยเป็นมา

เชิงอรรถ

1. คำว่า "รังสิต" ในเชิงของพื้นที่ นอกจากจะหมายถึงคลองรังสิตแล้วยังหมายรวมถึงอาณาบริเวณรอบๆ คลองรังสิตตั้งแต่คลอง 1 ถึง คลอง 17.
2. สำนักผังเมือง กระทรวงมหาดไทย ผังเมืองรวม เมืองปทุมธานี ปรับปรุงครั้งที่ 7 พ.ศ. 2535.
3. ศูนย์บริการเศรษฐกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานโครงการศึกษาและจัดทำผังแผนลงทุนจังหวัดปทุมธานี 2538